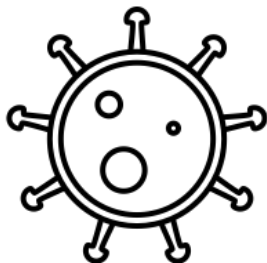

COVID Reports

V této speciální rubrice, přímo reagující na obtíže vyvolané pandemií COVID-19, studentky a studenti z Ústavu religionistiky FF MU popisují a reflektují své zkušenosti se sociálně distancovaným studentským životem, nepříjemnými překážkami ve výzkumu, ale i nečekanými benefity a příležitostmi. Doufáme, že COVID Reports každému nabídnou možnost porovnat své vlastní „pandemické dojmy“ a najít alespoň nějakou útěchu v tom, že nikdo není při řešení plejjády náhlých nástrah sám.

Adam Karásek, FF MU, Ústav religionistiky
438571@mail.muni.cz

Je veľa vecí, ktoré sa dajú napísať o štúdiu a spôsobe práce počas pandémie. Počas prvej vlny som štúdium prežíval s istým nádychom dobrodružstva až romantiky. Z pohodlia postele u mojich rodičov, ku ktorým som sa prišiel skryť pred situáciou v Česku, som si naivne myslel, že to pár týždňov vydržím. Ako sa ukázalo, nemohol som sa viac mýliť.

V októbri, kedy píšem tento text, som stále na tej istej posteli, z ktorej sa komfort po niekoľkých mesiacoch akosi vytratil. Nechápte ma zle – niektoré aspekty dištančného štúdia si výslovne užívam (najmä po tom, čo sa vyjasnili jeho technikálie a priebeh). Napríklad atraktivita vyučovania pre mňa, človeka, čo s ťažkosťou udrží sústredenú pozornosť, stúpla. Počúvať podcast v podobe prednášky a pritom sa prechádzať, meniť miestnosti, alebo fajčiť u mňa paradoxne zvyšuje mieru schopnosti vstrebávať informácie.

Problematický moment nastáva, keď je prednášajúcim položená otázka a mne trvá niekoľko sekúnd si uvedomiť, že nie som pasívnym poslucháčom záznamu, ale potencionálne participujúcim účastníkom. Tento problém narastá pri hodinách, ktoré sú založené na diskusii – trápne ticho v online priestore akosi netlačí, nenúti sa zapojiť, nenúti premýšľať. Prívetmi neplačem ani za knihami v knižnici – online priestor je pre mňa v tomto smere dostačujúci.

Chýbajú mi však študijné priestory samotné – vždy som do nich chodil ako na pracovisko, v ktorom robím a domov bol vyhradený pre odpočinok (a prípadné kofeínom indukované písanie pred deadlineom). Krása týchto priestorov však nespočívala v ich architektonických charakteristikách, čím sa

zároveň dostávam k najbolestivejšiemu bodu dištančnej výuky. Jeho krása vždy spočívala v ľuďoch, ktorí ho so mnou zdieľali.

Tichá vojna, prebiehajúca medzi mlčiacim osadenstvom gaučov na jednej strane a prázdnyimi stránkami textových editorov na strane druhej mala čaro, kvôli ktorému som sa do tohto priestoru rád vracal. Strategické bojové porady pri varení kávy o tom, ako čo najefektívnejšie poraziť nepriateľa na našich frontoch utíchli a ostala len chladná správa o boji v podobe suchého komentára v ELFe.

Ja som si však bojového mlčania užil dosť – na koho myslím, sú prváci, ktorí bez sociálneho rozmeru štúdia prichádzajú o jeho nielen najkrajšiu, ale pre mňa osobne aj prakticky najcennejšiu a najmotivujúcejšiu časť.

Kateřina Koppová, FF MU, Ústav religionistiky, LEVYNA Laboraťor pro experimentální výzkum náboženství
450049@mail.muni.cz

Když jsem se na začátku března srdceryvně loučila s Brnem a odjížděla za hranice až do daleké Bratislavy, netušila jsem, že se z tříměsíční stáže CEEPUS¹ na Katedře porovnávací religionistiky² ocitnu zpátky v Brně sotva po čtrnácti dnech. Po uzavření škol a výzvě co nejdříve opustit koleje jsem stihla proklouznout zpátky do ČR těsně před uzavřením státních hranic. Ocitla jsem se tak v situaci rozestěhovanosti mezi dvěma státy, naštěstí sousedními, a kompletním rozbořením všech plánů do dalších měsíců. Přes veškerou vstřícnost a snahu koordinátorů obou zapojených stran i kanceláře CEEPUS zůstávala situace ohledně stáže dlouho nejasná. Tou dobou jsme si nikdo nedokázali představit, jakým směrem se celospolečenská situace bude ubírat dál.

Z prvotního zmatení a ztracenosti mi pevnou půdu pod nohama pomohly vystavět aktivity, které přečkaly koronavirové otrěsy a podařilo se je přesunout do online prostoru. Konkrétně se jednalo o pravidelná pracovní setkání s výzkumným týmem LEVYNA³. Některé aktivity dokonce i nečekaně přibýly. Takřka po celou dobu trvání nouzového stavu jsme s dalšími členy týmu pracovali na přípravě grantové žádosti, a to pouze v online prostředí, což byla cenná zkušenost i výzva zároveň. V online prostředí jsem si také vůbec poprvé vyzkoušela, jaké to je vyučovat. Zatímco seminář se studenty připojenými v reálném čase byl velmi nabíječící, pouhé předtáčení přednášek bez účasti studentů mě naopak nesmírně vybil. Z těchto zkušeností tak čerpám i v podzimním semestru 2020, kdy je dištanční výuka na vysokých školách již zavedena plošně a čeká mě přednášení v kurzu „Náboženství jako systém sociální regulace: Evoluční perspektiva“, který jsme společně s ostatními doktorandy z LEVYNA v rámci FRMU 2020⁴ kontinuálně připravovali od začátku tohoto roku.

¹ Central European Exchange Programme for University Studies.

² Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislavě.

³ Laboraťor pro experimentální výzkum náboženství.

⁴ Fond rozvoje Masarykovy univerzity.

Pouze málo událostí na sebe však rovnou vzalo virtuální podobu. V době tzv. „první vlny“ koronaviru se nejdříve spíše doufalo, že nastalá krizová situace brzy odezní a bude možné se zase začít setkávat osobně. To byl případ i studentských přednášek Reliřeči, které pořádal doktorand LEVYNA Jan Horský jako příležitost zkusit si konferenční vystoupení. Některé přednášky se stihly ještě v běžném režimu. U zbylých, včetně té mé, se zvažovala online podoba, ale nakonec jsme se společně dohodli, že počkáme, jak se situace vyvine dál. Také konference ISORECEA⁵, které jsem se měla zúčastnit, se odložila a přesunula až na rok 2021. Jiné události by však ani do online prostředí předělat nešlo, například experimentální výzkumy s participanty v laboratoři, na kterých se podílím jako výzkumná asistentka. Podobně i plánovaný sběr dat na Mauriciu nakonec být přesunut do budoucna.

A jak že to nakonec dopadlo s tou mou stáží? S opětovně otevřenými hranicemi se obnovila na dobu července a srpna. A tak jsem místo sbírání dat na Mauriciu vyrazila alespoň do Bratislavy – pracovat na disertaci a konzultovat s tamějšími odborníky.

Jana Nenadalová, FF MU, Ústav religionistiky, LEVYNA Laboraťor pro experimentální výzkum náboženství
413843@mail.muni.cz

Všechno přišlo náhle. Ještě jsem se smála, že se epidemie zas zastaví někde 60 km od hranic a Česká republika bude znovu ušetřena palčivého globálního dění. Potom během semináře zjistíme, že vyhlásili lockdown, a po krátké diskuzi se rozejdeme domů. Nikdo z nás tehdy nevěřil, že by sociálně nepřívznivá situace mohla trvat dlouho.

I když jsem měla spoustu nastřádané práce, kterou jsem měla šanci dokončovat z domu, stejně na mě brzy dolehlo jakési podivné sociální bezčasí. Četla jsem hodně knih, vrátila se k beletrii, vlastnímu psaní. Zdávaly se mi živé sny kdykoli potom, co bezčasé prázdno rozvířila jakákoli událost, která byla cítit výraznějším životem než ploché virtuální nic. Naštěstí jsem se začala během napjatého čekání a pozorování virtuálních reakcí lidí „tam venku“ taky brzy nudit. Snažila jsem se proto co nejrychleji znovu nahodit motor původně rozjetého vlaku vlastní práce, kterému někdo zatáhl za záchranou brzdu a s nevelkým zpožděním ho zastavil. Pamatuju si, jak jsem seděla před svými posluchači, nervózní během první přednášky pro víc než tři lidi, a na pozadí výkladu teoretické látky simultánně uvažovala, jak dlouho ještě frontální výuka bude pokračovat – vždyť kdybych byla nakažená já, lidé v prvních lavicích to schytají patrně všichni. Cítila jsem lehkou úzkost. Hned následující přednáška se zrušila a přesunula se do online prostředí.

Lidé kolem mě dopadli často mnohem hůř. Výzkumníci, kterým jsem asistovala, byli nuceni svůj výzkum zastavit a nechat propadnout docela velký grant. Zastavení veškerého sociálního života nepřijemně dopadlo na

⁵ International study of religion in Eastern and Central Europe Association.

všechny, kteří ve svých projektech spoléhali na data získávaná od participantů a respondentů – ať už kvantitativně nebo kvalitativně. Pokračování takových výzkumů bylo najednou nejisté a vzdálené. Cestu na Mauricius, kde jsem chtěla sbírat data v rámci předběžných kol plánovaného experimentu, jsem také musela odložit na neurčito. I konference se jedna po druhé rušily a plánované jaro v dánském Aarhusu se změnilo v jaro za okny brněnského bytu.

Naštěstí však nedokážu dlouho nepracovat a v rámci možností jsem se postupně nadchla pro nové projekty. Začali jsme vymýšlet epidemické číslo *Sacra*, které pro mě znamenalo především příležitost uchopit problematiku epidemií jazykem a optikou religionistiky, tedy vyjádřit se k palčivému a často zbytečně omílanému tématu nově a z vlastní perspektivy. Místo představy léta stráveného sbíráním experimentálních dat na Mauriciu jsem se také rozhodla věnovat léto sběru kvalitativních dat tady u nás, v ČR a na Slovensku, skrze terénní výzkum praxe alternativní spirituality.

Ačkoli v Brně vše tou dobou vypadalo, jako by byl COVID-19 jenom vzpomínkou na dusivý sen, obě výzkumné cesty mě rychle přivedly zpět do reality. V beskydském podhůří se stále musely nosit roušky, protože nákaza se zde šířila i přes teplé počasí, a já jsem se najednou ocitla v situaci, kdy jsem si tílkem zakrývala nos, aby mě vůbec pustili do autobusu. Nechtěla jsem působit bezohledně, byla to jen moje chyba, že jsem se o regionálních rozdílech předem neinformovala. Cesta na Slovensko pak byla poučná zase v jiném ohledu. Zatímco jsem jela taxíkem na (příšerně drahou) vzdálenost třiceti kilometrů, protože mi kvůli hodinovému zpoždění vlaku ujel poslední autobus, respondent mi zavolal a s politováním oznámil, že celá jeho rodina je v karanténě. A že v alternativním eko-centru, kam jsem mířila, teď nikdo není. Vrátit se z výpravy s prázdnýma rukama ale byla poslední věc, kterou bych v tu chvíli připustila. Do zavřeného centra jsem proto nakonec opravdu přijela, prošla se kolem opuštěných budov a počkala na jejich správce, který po dohodě s respondentem přijel, ukázal mi prostory využívané k provádění mnou zkoumané praxe a ubytoval mě. Rozhovor s respondentem jsem tedy nakonec provedla v místě určení, ovšem pouze virtuálně, jako videohovor. Radost mi udělal i předem neplánovaný druhý rozhovor, tentokrát s respondentem žijícím přes kopec a jeden potok od onoho centra. Druhý rozhovor se mi podařilo domluvit na koleni pouze díky ochotě místních lidí. Bohužel, podobná klička se mi už ve zbytku letošního roku asi nepodaří.

Věnuji se proto hlavně introvertní práci – psaní článků, přípravě výzkumů, různým projektům a čtení. Virtuální socializaci. A hlavně se těším, až se zase objeví sociální skulina, kterou se mi podaří proklouznout zpátky ven, do živého světa. Až se to podaří nám všem.

Dan Řezníček, FF MU, Ústav religionistiky, LEVYNA Laboratoř pro experimentální výzkum náboženství
danreznicek@mail.muni.cz

Během března 2020 jsem plánoval dosbírat data k experimentu, jehož spuštění od počátku provázela spousta nepříjemných okolností. Po prvním týdnu, kdy jsme nasbírali téměř celou zbývající polovinu potřebného vzorku, jsem 9. března začal organizovat poslední session s vyhlídkou, že brzy budu mít vše dosbíráno a začnu analyzovat data, která ukážou, jestli jedna z ústředních hypotéz mého doktorského projektu o vlivu CREDs⁶ na přenos meziskupinové agrese nalézá empirickou podporu. Hned další den však bylo v reakci na rostoucí přenos viru vyhlášeno rektorské volno, které se v následujících dnech upřesňovalo pomocí mimořádných opatření a vylučovalo uskutečnění oné poslední experimentální session. Ještě cestou domů ze semináře, kde mě a kolegy zpráva zastihla, jsem s pobaveným šklebem nad vzpomínkou na příliš důvtipnou poznámku Aiyana Willard, že „CREDs experiments are a pain in the ass“, začal session rušit, ačkoli to vyložené nutně nebylo, protože všichni dosavadní zájemci se do jednoho z daného termínu odhlásili sami od sebe. Zanedlouho vyhlášenou karanténu jsem pak mimo jiné přechkal ignorováním datasetu, na který jsem pro dodržení nejlepší praxe nemohl sáhnout kvůli těsnému nedosažení předem stanovené velikosti vzorku.

O šest měsíců později uběhl půlrok, během něhož jsem přečetl a napsal spoustu hutných textů, strávil množství hodin jako confederate na jiném experimentálním sběru (když přes léto univerzitní semafor testování dovoloval), publikoval článek, podílel se na přípravě grantové žádosti, kurzu a tohoto čísla *Sacra* a bojoval se starým známým pocitem, že jsem toho přece mohl stihnout *mnohem* víc, kdybych se *trošku* snažil. Ve stejnou dobu rovněž nastalo září, kdy se povedlo nemyslitelně. Za dodržování dvoumetrových rozestupů a desinfekce čpící ze stolů, klávesnic a myší se dosbírala poslední várka participantů pro můj experiment. Do podzimního lockdownu jsem tak naštěstí vstupoval s kompletním datasetem. Od důkladné analýzy mě však brzdily jiné povinnosti, například snaha připravit přednášky na nadcházející semestr ve vizuálně přívětivé a zajímavé formě. To však neříkám s hořkostí, protože mě grafické zpracovávání prezentací jednak bavilo a zároveň jsem doufal, že tak studenty a studentky ušetřím další mluvící hlavy, o kterých vím, že jich sám během jednoho dne moc vstřebat nezvládnou a ani příliš nechci.

Jan Trtílek, FF MU, Ústav religionistiky
jan.trtilek@mail.muni.cz

Začátek jarní karantény mě nejprve radikálně „vyhodil z konceptu“. Se zavřením čítárny a knihovny jsem přišel o místo, kde jsem byl navyklý učit se a pracovat (a pít kafe a socializačně klábosit s kamarády). S nedostatkem přirozeného sdílení studijních starostí i radostí se spolužáky se dostavilo i mírné

⁶ Credibility enhancing displays.

vyhoření. K tomu se přidaly komplikace s magisterkou, která měla být založená na realizaci experimentálního výzkumu, což kvůli lockdownu nebylo možné, nebo nejjisté vyhlídky při organizaci studentské konference, která měla proběhnout v Budapešti, a nakonec musela být částečně překllopena do online prostředí. Téměř veškerý život se začal odvíjet pouze mezi stěnami našeho studentského bytu. Díky této fundamentální změně podmínek jsme ale se spolubydlicími mohli pocítit, co všechno vlastně potřebujeme k dobrému fungování. Dny se srovnaly a dostaly stabilnější režim. Nastavili jsme si (víceméně) pevnou „pracovní dobu“. Našli si něco, co nám dělá radost. Osobně jsem byl vděčný za možnost vrátit se ke kreslení a čtení beletrie. Přesezená, bolavá záda nám připomněla i nutnost pohybu. I kdyby jen ve formě procházek (našel jsem tak po Brně spoustu krásných míst). V neposlední řadě jsme zjistili, že vedle socializace potřebujeme i samotu. Ač jsou vyhlídky stále nejisté, do druhé vlny vstupují již se znalostí terénu (která přesahuje období pandemie).

Anonym

Jednou z najhorších věcí na prvej vlne koronavírusovej pandémie bola určite miera absencie spoločnosti, na ktorú sme boli vo svojich každodenných životoch zvyknutí. Ľudia sa často báli stretávať aj napriek tomu, že dodržiavali všetky hygienické a bezpečnostné zásady a sledovali dôkladne svoj zdravotný stav. U mnohých teda miera sociálnej interakcie nedosahovala ani potrebné minimum.

To sa samozrejme prejaví na psychike človeka. Pre mňa, a rovnako určite pre množstvo ďalších študentov zo zahraničia, bolo komplikované vrátiť sa domov. Mnohí sme tak boli odrezaní nie len od množstva priateľov, ale aj od svojich rodín. To samozrejme každý znáša inak podľa toho, ako často je zvyknutý chodiť domov.

Najhoršia situácia pre mňa nastala v momente, keď som nemohol kvôli vírusu chodiť do práce, a zároveň som nemal možnosť odísť z Brna. Pre kohokoľvek, kto nemal možnosť ekonomickej pomoci od rodiny, by takáto situácia mohla byť likvidačná. Samotné štúdium situácia skomplikovala tiež. Riešenie univerzity, ktoré pozostávalo zo sprístupnenia množstva online zdrojov, predĺženia skúškového obdobia a lehoty na odovzdávanie záverečných prác však z krátkodobého hľadiska považujem za dostatočné.